

AGUSTÍ COLOMINES

La tercera via s'esquerda

Al 1994, cinc anys després de la caiguda del mur, el conegut sociòleg britànic Anthony Giddens va publicar el llibre *Beyond left and right*. De seguida es va convertir en una mena de bíblia per a una certa esquerra en crisi, però molt especialment per al nou laborisme britànic, que s'erigí en capdavanter del que posteriorment s'anomenà tercera via. En aquesta obra de referència, doncs, Giddens s'escarrassà per trobar una alternativa política que, com declara el títol, anés més enllà de la dreta i l'esquerra i es convertís en alternativa al neoliberalisme i al comunisme. En fi, per reinterpretar la socialdemocràcia. Giddens es va convertir aleshores en el gran ideòleg del nou laborisme, el qual, amb Tony Blair al capdavant, el 1997 va arrabassar el poder a la dama de ferro més temuda del moment, la senyora Thatcher. Blair i el seu nou laborisme es van convertir en el far que tothom volia seguir i el model per copiar. El moment àlgid d'aquest èxit, que va aconseguir domesticar la vella esquerra laborista tradeunionista, va arribar quan s'encetà la col·laboració entre Bill Clinton i Blair, especialment intensa entre els anys 1998 i 2000. I això va fer creure que s'estava entrant en una fase de renovació completa, fins al punt que va generar arreu un entusiasme desmesurat. Tanmateix, molta de la literatura política que es va escriure arran de la tercera via, Clinton i Blair, avui és paper mullat, sobretot perquè es va voler universalitzar un fenomen que, de fet, responia a una circumstància molt, diguem-ho així, anglonord-americana. Se'n recorden, per exemple, que Pasqual Maragall va arribar a dir que el PSC havia de ser una mena de partit demòcrata nord-americà? Doncs això, de vegades uns pensen i els altres copien sense pensar gaire.

Diuen els experts que el controvertit triomf de George W. Bush a les eleccions nord-americanes del 2000 va estroncar aquest doll de renovació. En certa manera és veritat, perquè el que es veu ben clarament és que la tercera via és l'expressió

d'una política nacional socioliberal, que lliga molt bé amb els problemes de la societat britànica i, més en general, de la tradició anglosaxona, perquè té, d'entrada, unes grans dosis de nacionalisme.

En el fons, la tercera via és la manera com el nou laborisme ha incorporat el nacionalisme britànic a la política pràctica per tractar els problemes plantejats per la modernitat capitalista. Sobretot a l'hora de fer front a les conseqüències que va tenir el thatcherisme sobre les societats britàniques, i en especial contra la debilitació de l'estat de benestar; per bé que també és cert que el nou laborisme ha assumit, com a mínim en part, les limitacions socials imposades per Margaret Thatcher.

“Giddens no sap donar resposta als reptes que planteja el futur”

A partir del rebuig del conflicte de classes com a motor de la història, i, per tant, renunciant al marxisme com a teoria social capaç de dissenyar el futur, Giddens i el nou laborisme van plantejar el que es coneix com a “teoria de l'estructuració”, que es basa en el reconeixement del fet que l'individu és un subjecte únic capaç de configurar estructures socials i de determinar-se a si mateix, en una mena de dualisme –individu i societat– que emfasitza la capacitat de triar de cada persona. El pensament de Giddens és, tot cal dir-ho, complex, ja que ens planteja una teoria de la modernitat, de l'adveniment i del desenvolupament de l'ordre econòmic capitalista, en un sentit ampli, introduint-hi els conceptes de risc (oposat al de seguretat) i de confiança (amb les institucions). Precisament, doncs, aquesta és la gran debilitat de la teoria de Giddens en una època de crisi com l'ac-

tual. La moderació del discurs socialdemòcrata davant de l'escalada neoliberal potser va anar bé en un context de privilegi bastit a l'entorn de l'eix Blair-Clinton, però ara es veu que difícilment pot resistir l'obstinada política hegemònica del Govern Bush i les nefastes conseqüències de l'11-S. Ja no es tracta de criticar la tercera via pel fet que sigui un pensament amorf, confús i escorat cap a la dreta, que posa en qüestió moltes coses, o bé perquè, aferrant-se a l'individualisme, incorpori a la política socialdemòcrata la “desigualtat” com un absolut inevitable, sinó que la crítica a Giddens i a la seva teoria sociològica de la modernitat prové del fet que no sap donar resposta als reptes del futur: terrorisme, diversitat cultural i religiosa, desenvolupament desigual o lluites identitàries.

El món que va esquarterar-se al 1989 amb la caiguda del mur tampoc no va saber donar resposta a uns reptes semblants, perquè tant el liberalisme com el comunisme han estat, em sembla, una resposta optimista, en certa manera superficial, als problemes últims de les societats contemporànies, amb la qual aquests problemes esdevenen tècnics més que no pas essencials. L'idealisme racionalista no ha sabut fer front a la profunditat de l'existència, individual i col·lectiva, que acompanya el desenvolupament social, d'allò que és més aviat inarticulat *per se* i que no es pot resoldre amb teories abstractes. A la tercera via de Giddens li ha passat, doncs, el mateix, ja que, malgrat apel·lar a la força de l'individu, no ha sabut copsar que el desig d'immolar-se, de patir, de prostrar-se davant l'autoritat o de rebel·lar-s'hi en contra, de preservar la identitat, de perseguir espais de poder, etc., són forces com a mínim tan poderoses com el desig de pau, d'igualtat, de llibertat o de qualsevol altra noció que es defensi des de la perspectiva de la raó pura.

*Professor d'història contemporània
de la Universitat de Barcelona*